

Европи па и у барском крају био је изградња жељезничких пруга и усавршавање индустријске производње примјеном научних достигнућа, нарочито на пољу физике и хемије. Индустријализација ма које врсте условљава већу подјелу рада и стручно образовање, које је као законита појава ло 1918. године у нашим земљама изазвало ривалство и незадовољство због различитих цијена надница између квалификованих и неквалификованих радника.

У првом дијелу дат је и кратак преглед историјских збивања везаних за барску средину или људе из те средине. Ипак се стиче утисак да је мало простора посвећено управо збивањима у барској средини и радничком покрету, мада је и сама тематика условљавала да се аутор ограничи на номенклатуру библиографских радова.

Аутор је морао уложити велики труд и имати још веће стрпљења да би сакупио 130 библиографских јединица у овој књизи. На овај начин Гојко Вукмановић је

указао да трагајући за изворима по хеуристичким принципима уз коришћење научне методологије подручје барске општине може бити историјски ваљано освијетљено низом монографија. Да би његова књига послужила као добар приручник за тражење података о личностима које су биле носиоци збивања у радничком покрету у Бару у првој половини 20. вијека аутор је на крају дао и регистар имена. Посебно ће му бити захвални писци енциклопедијских јединица чија је одговорност да им текстови буду тачни и разговорни и пред историјом и обичним читаоцем веома велика. Уосталом, енциклопедије су „прозор у свијет“ културног наслеђа времена и цивилизације у којој су стваране и огледало времена пред којим се полажу испити зрелости културе и писане ријечи.)

Књига Гојка Вукмановића представља за духовну баштину Бара и за рад библиотекарства извјесну драгоценост.

Милан Бајовић

МЕТОДОЛОГИЈСКИ И ЗНАНСТВЕНОИСТРАЖИВАЧКИ ПРОБЛЕМИ ХИСТОРИЈЕ ПОСЛИЈЕ 1945.

Научни скуп, Загреб 1984.

На научном састанку који је 6. и 7. децембра 1984. године одржан у Загребу, предмет пажње окупљених научних радника била је послјератна историја Социјалистичке Југославије, њена изученост и мјесто у укупној југословенској историографији. Скуп је одржан у просторијама Института за историју радничког покрета Хрватске, под називом „Методолошки и знанственоистраживачки проблеми историје послјере 1945“.

Идејни творци и организатори састанка су секције за послјератну изградњу Института за згодино делавског гибанија Словеније и Института за историју радничког покрета Хрватске, а

имао је за циљ да се први пут на научном скупу у Југославији, ради размјене искустава и информисања о достигнућима научним резултатима, окупе истраживачи који се у институтима за раднички покрет, националним или пак регионалним, баве проучавањем послјератног периода. Зато су, поред представника из свих републичких центара, у раду скупа учествовали и представници историјских института из Новог Сада, Приштине и Сплита.

На пленарним сједницама, током дводневних разговора, покренут је низ актуелних питања која се, у научно-методолошком погледу, постављају пред истраживаче послјератне историје.

Осим питања институционалног организовања науке, тешкоћа у погледу избора метода истраживања, као и чињенице да се ради о процесима и појавама које су у току или присутне у савременој стварности, у току првог дана вођени су разговори и о истраживачким пројектима, архивској грађи, учешћу младих у научном истраживању итд.

Проучавање послеријатног периода често је путем научних пројеката ограничено на републичко-националне или регионалне оквире, свођењем анализе општих историјских процеса, карактеристичних за цијелу земљу, на њихова испољавања у републичким или покрајинским границама. Тако се губи представа о цјелини збивања, без које се не може дати тачна оцјена нити општих историјских процеса нити њихових конкретних, ужих манифестација. Поред „самодовољног“ институционалног организовања науке на националном и регионалном принципу, без адекватних међунаучних контаката, на такво стање утичу и политика у области финансирања, као и недостатак пројеката општејугословенског карактера.

Архивска грађа која се користи у изучавању овог периода мале је научне вриједности. Знатан број докумената, нарочито из првих послеријатних година, није сачуван, док се извјестан дио њих још увијек налази на чувању код твораца те грађе. Констатована је разноликост у погледу доступности докумената, односно „отворености архива“ у појединим републикама.

Насупрот наглашеним захтјевима за већи увид у још увијек недовољно доступну архивску грађу, већ афирмисани научни радници: др Зорица Стипетић, др Златко Чепо и др Ранко Кончар су указали на опасност свођења архивских истраживања само на записнике и одлуке највиших државних и партијских органа. Према ријечима др Зорице Стипетић, без обзира о којој је врсти послеријатне историје ријеч: политичкој, економској, социјалној — увијек се ради о сегменту укупне

друштвене историје чија успјешна реконструкција захтијева интердисциплинарно сагледавање цјелине друштвених процеса. Стога у изучавању овог периода напор треба уложити у анализу остале изворне грађе — од штампе и других писаних извора до конкретне револуционарне праксе и активности њених носилаца.

На потребу сагледавања развојне линије појединих историјских догађаја у континуитету укупних друштвених збивања, водећи рачуна о њиховој међусобној повезаности, указао је др Душан Биланчић.

Др Ранко Кончар је скренуо пажњу на опасност по научност историографије од некритичког преузимања политичких оцјена, односно политизираних виђења неких значајнијих појава послеријатног развоја. Такође је актуелизирао питање увођења катедре за послеријатну историју, како је то већ учињено на Филозофском факултету у Новом Саду.

У дискусијама је указано на идеологизирани и често површан однос у проучавању значајнијих појава и процеса послеријатног, социјалистичког развоја Југославије.

У току другог дана, како је и било планирано, вођени су разговори о конкретним научним пројектима, након што су окупљени научни радници изнијели и своја практична искуства и резултате својих истраживања.

Поред наглашене потребе за оваквим видовима активности у изучавању послеријатног периода, учесници су се разишли а да нијесу донијети неки посебни закључци. Преовладао је утисак да је неопходно да сви у својим срединама анимирају питања покренута на скупу. Ово се чини важним и зато што је управо у току посао на писању историје СК република и покрајина, па је уједначеност ставова и критеријума у погледу грађе и њене доступности, неопходна.

Очекујемо да ће овај скуп бити и добар подстицај за још организовања и систематскији рад у изучавању историје Социјалистичке Југославије. На тај начин

би се добрим дијелом удовољило захтјевима који се у последње вријеме постављају пред науку, а представљају критику њеног још увијек недовољно организованог и координираног рада.

Материјали са скупа, када буду ауторизовани, биће објављени у посебном, тематском броју Часописа за савремену повијест.

Радослав Распоповић

ПЕТРОВАЧКА КОМУНА 1920. ГОДИНЕ — ПРВА КОМУНИСТИЧКА ОПШТИНА НА ЈАДРАНУ

У организацији Историјског института СР Црне Горе, Марксистичког центра ЦК СК Црне Горе и општине Будва, одржан је 23, 24. и 25. XI 1984. године у Петровцу научни скуп „Петровачка комуна 1920. године — прва комунистичка општина на Јадрану“. Скуп је окупио преко 30 еминентних стручњака и научника из свих република Југославије, чији реферати говоре о научним проблемима везаним за историју организованог револуционарног радничког покрета у периоду његовог оснивања и јачања у предратној југословенској држави. Научни скуп је почео рад у присуству истакнутих друштвено-политичких радника Југославије и Црне Горе. У свом реферату Миљан Радовић је говорио о изузетно значајном историјском чину за југословенске народе — њиховом уједињењу 1918. године у заједничку државу Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца.

Иако се ради о историјском догађају везаном за релативно мали простор и кратко временско раздобље, обиле тема и проблема, демантовала показало је пуну оправданост скупа. На основу садржајних и документованих саопштења низа прегалаца из свих република, може се рећи да је скуп био срећан спој општег и посебног тј. заједничког и специфичног на општинским и парламентарним изборима 1920. године.

По садржају бисмо могли реферате груписати у неколико тематских цијелина: комунистичке општине у Југославији 1920. године, настанак рад и њихово уки-

дање, фактори оснивања комунистичких општина, специфична племенска организација Паштровића и њен утицај на рађање револуционарног покрета у Петровцу, рад и развој Петровачке комуне и њен значај за одржавање револуционарно-патриотске свијести у току НОР-а, културно наследије овога краја итд.

Друга група питања односила се на ликове петровачких комунара и комуниста из предратног периода, чија је партијска активност директно или индиректно везана за Петровац, Црну Гору и Југославију.

На основу архивске документације Проф. др Јован Р. Бојовић је говорио о двојици истакнутих чланова КПЈ — о Адолфу Муку и Божидару Радановићу, чије су партијске каријере биле у извјесној мјери у науци потиснуте. Да школа није једино мјерило наобразбе човјека он је то доказао ликом Адолфа Мука, који је, иако конобар, активно служио са седам језика.

Божидар Радановић је уложио знатне интелектуалне и етичке напоре у КПЈ, иако му је нуђена богата чиновничка каријера уколико се одрекне свог идјеног и идеолошког убјеђења. Иако је непосредно пред други свјетски рат искључен из Партије, остао је и даље борац за њене идеале.

Када се говори о Петровачкој „црвеној комуни“, о њеној економској, социјалној и политичкој структури, ваља истаћи саопштења др Мирослава Јукетића, који је своја научна сазнања темељио на архивској грађи, провјеравању и сакупљању података од гради-